

รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ในศตวรรษที่ 21*

THE MODEL TO DRIVE WOMAN'S ROLE TOWARD THE SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE 21st CENTURY

อณิษฐา หาญภักดีนิยม

Anitta Hanpakdeeniyom

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: noi_noi1974@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทและสภาพปัญหาการดำเนินงานของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 และ 3) เสนอรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการ 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 บทบาท สภาพปัญหาการดำเนินงาน และการขับเคลื่อนบทบาทสตรี โดยศึกษาเอกสาร ใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นตัวแทนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน มี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้าราชการพัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคม 2) คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี 3) สตรี และ 4) นักวิชาการ จำนวน 22 คน และระยะที่ 2 รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน สนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของสตรีคือ ดูแลครอบครัว ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน และมีส่วนร่วมในสังคม และปัญหาการดำเนินงาน มี 4 ด้าน ได้แก่ 1.1) ครอบครัว 1.2) สังคม 1.3) การศึกษา และ 1.4) นโยบายภาครัฐ 2) การขับเคลื่อนบทบาทสตรี มี 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) เศรษฐกิจ 2.2) สังคมวัฒนธรรม 2.3) การเมือง และ 2.4) ทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) รูปแบบคือ “1 ปรับ 2 สร้าง 4 พัฒนา” เรียกว่า ACD Model ได้แก่ 1 ปรับคือ ปรับกระบวนการคิดและค่านิยมต่อสิทธิเสรีภาพของสตรี 2 สร้างคือ สร้างทักษะผู้นำและการคิดสร้างสรรค์ และ 4 พัฒนาคือ การพัฒนาบทบาทสตรี 4 ด้าน ได้แก่ 1) เศรษฐกิจ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สร้างงาน รายได้ 2) สังคมและวัฒนธรรม พัฒนาทักษะฝีมือเป็นที่ยอมรับ 3) การเมือง สร้างเครือข่าย และ 4)

* Received 2 April 2021; Revised 18 April 2021; Accepted 19 April 2021

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มศักยภาพสตรีด้านอาชีพ รายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบ, การขับเคลื่อนบทบาทสตรี, การพัฒนาชุมชน, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research article were: 1) the roles and problems of women's operations towards sustainable community development in the 21st century, 2) women's roles movement towards sustainable community development in the 21st century, and 3) Proposing the model of women's roles movement towards sustainable community development in the 21st century. By qualitative research, there are 2 phases: phase 1 roles, conditions, operational problems, and women's role driven. By studying the document, use structured interview. Select a specific sample represented by people involved in community development. There are 4 groups: 1) community development and social development commissioner, 2) women's role development fund committee, 3) women, and 4) scholars from 22 persons. And phase 2 model of women's roles movement towards sustainable community development, using focus group from 10 persons. Using analyze content and summarizing the overview. The research was found that: 1) The women's roles is take care of the family, drive the community economy and social participation. And contribute to society, there are 4 aspects of operating problems: 1.1) family, 1.2) social, 1.3) education and 1.4) government policy. 2) women's role driven, there are 4 aspects: 2.1) economic, 2.2) social and cultural, 2.3) Politics, and 2.4) natural resources. And 3) The model is "1, adjust, 2, create, 4, develop" called ACD Model: 1 The adjustment is to adjust the thinking process and values towards women's rights and liberties, 2 creating is building leadership skills and creativity, and 4 development is women's role development in 4 areas: 1) economy, promoting community enterprises, creating jobs, and income 2) social and culture, develop skills and skills that are accepted 3) politics, network building and 4) natural resources and environment. To increase women's potential in career, income and sustainable community economic development.

Keywords: Model, Women's Roles Movement, Community Development, 21st Century

บทนำ

ในสภาวะสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนถูกบีบคั้นและรัดตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภายใต้ภาวะของการแข่งขันทางสังคมและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้ประเทศมุ่งเป้าหมายการพัฒนาไปสู่การมีผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ที่สูงขึ้น การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียวได้ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่สมดุล ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศแบบองค์รวม ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทำให้การปรับเปลี่ยนนโยบายไปสู่แนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Sustainable Growth) จึงเป็นสิ่งที่ทั่วโลกเริ่มหันมาให้ความสำคัญ โดยสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายในระยะเวลา 15 ปี (ค.ศ. 2015 –2030) ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทั้ง 17 เป้าหมาย (Goal) และกลายมาเป็นแนวทางการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ประเทศไทยจะพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการส่งเสริมและเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยเรียกปัจจัยเหล่านี้ว่า “5 P” ประกอบด้วย 1) People การเติมเต็มศักยภาพของคนให้มีความเท่าเทียมกัน 2) Planet การปกป้องโลกของเราจากการเสื่อมสลาย 3) Prosperity การสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ 4) Peace การส่งเสริมให้เกิดสันติภาพที่ปราศจากความกลัวและความรุนแรง และ 5) Partnership การสร้างความเป็นหุ้นส่วนแห่งการพัฒนาให้เข้มแข็งและเป็นปึกแผ่น ส่งเสริมให้ทุกประเทศและประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งแนวนโยบายเหล่านี้ที่สามารถเอื้อต่อการผลักดัน SDGs ของประเทศไทยและสามารถนำไปเป็นแนวทางในกรอบของประชาคมอาเซียนได้ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (กมลินทร์ พินิจภูวดล, 2559) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ที่ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุผลความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดจะกระทำได้” มาตราการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 หรือแม้กระทั่งมีการ

ประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วก็ตาม สตรีก็ยังคงไม่ได้รับความเท่าเทียมเหมือนเพศชายในหลาย ๆ มิติ ซึ่งเกิดขึ้นจากตัวสตรีเองที่ได้รับอิทธิพลจากวาทกรรมเรื่อง เพศชาย เพศหญิง หรือเกิดจากการเลือกปฏิบัติของสังคมในบางพื้นที่ ในขณะที่ผู้ชายจะมีบทบาทเป็นผู้นำของสังคม ผู้นำครอบครัว เป็นนักรบ บทบาทของสตรีที่ถูกกำหนดและจำกัดอย่างเห็นได้ชัดระหว่างสองเพศ เพราะในระดับรากฐานยังไม่มี ความเข้าใจในประเด็นเพศสภาพ เพศวิถี อย่างถูกต้อง หากแต่เข้าใจในระดับพื้นผิว นอกจากต้องอาศัยอำนาจจากภาครัฐในการให้ความคุ้มครองแล้ว ภาครัฐ ภาคเอกชน ควรจะต้องร่วมมือกันในการสร้าง “อุดมคติ” ให้เป็นจริง มิใช่ปล่อยให้ ระบบเพศเป็นตัวกำหนดการปฏิบัติ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ปัจจุบันพบว่าเกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างชนบทและเมือง นำไปสู่ปัญหาความยากจนและอัตราการว่างงาน เป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองหลวงมากขึ้น จากการศึกษาพบว่า สตรีมีงานทำ 34 ล้านคน และมีอัตราการว่างงานถึง 3.63 แสนคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ถึงแม้ประชากรสตรีจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนของสตรีในตลาดแรงงานยังน้อยกว่าผู้ชาย เนื่องจากความไม่เท่าเทียมในสังคม มีการกดขี่ การทำร้ายร่างกายและการล่วงละเมิดทางเพศ อีกทั้งเรื่องค่าตอบแทนสำหรับสตรีน้อยกว่าชายถึง 2.5 เท่า รวมถึงบทบาทสตรีในสังคม ยังไม่สามารถเป็นตัวแทนหรือมีบทบาทในการตัดสินใจในระดับองค์กรหรือยังมีการให้อิสราสตรีค่อนข้างน้อย ทำให้สตรีมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของสตรีน้อยมาก ตลอดจนความไม่เท่าเทียมกันในสังคม (World Economic Forum, 2020)

รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาสตรีไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ โดยให้ความสำคัญพร้อมใน 3 ด้าน คือ คุณลักษณะส่วนตัว ชีวิต ครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคมต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกระตุ้นให้สตรีมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความขยันหมั่นเพียร มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองให้มีลักษณะเป็นผู้ที่สามารถจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ รวมทั้งมีความรู้ในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัว (กิตติสันต์ ทัตตะพันธ์, 2553) ภายใต้การสนับสนุนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลดำเนินการโดยคณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแห่งชาติ พร้อมด้วยคณะกรรมการจากหลากหลายภาคส่วน โดยกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2555 เปิดโอกาสให้กับสตรีได้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีทุกคนในประเทศไทย โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพจากกองทุน มีการรวมตัวกันในระดับชุมชนและระดับจังหวัด เป็นทั้งกลุ่มสตรีและกลุ่มแม่บ้าน ในการสร้างผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายทั้งเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม โดยใช้เงินทุนจากการกู้ยืมของกองทุน ซึ่งมีดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ย ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินในชุมชนแล้วยังเป็นเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่สตรี พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และเป็นการช่วยรณรงค์ให้ทุกคนเข้าใจปัญหาของสตรีมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการลดปัญหาความรุนแรงต่อสตรี

และนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนั้น จะช่วยสร้างผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ใหม่ ๆ ภายในชุมชน จะก่อให้เกิดการยอมรับบทบาทสตรีมากขึ้น โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เรียกว่า “จากล่างสู่บน” ที่เน้นแนวความคิดการมีส่วนร่วมของสตรีเป็นสำคัญ และการเกิดกลุ่มหรือองค์กรสตรี ตลอดจนมีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย โดยการตั้งศักยภาพสตรีให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และการสาธารณสุข แก่สตรีทั้งในชนบท และเมือง ซึ่งแม้จะได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติอย่างกว้างขวาง

จากการศึกษาพื้นที่จังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม พบว่า การขยายตัวของกรุงเทพมหานครมีลักษณะกระจายตัวออกมาจากชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่ชั้นใน ไปสู่พื้นที่ชานเมืองและพื้นที่รอบนอกเชื่อมโยงกับปริมณฑล จนกลายเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจเดียวกัน ปัจจุบันปริมณฑลเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและฐานการผลิตและบริการ เชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกรุงเทพอย่างต่อเนื่อง ปริมณฑลจึงเป็นมหานครขนาดใหญ่และเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศ โดยเป็นเมืองศูนย์กลางการบริการ ธุรกิจและการพาณิชย์ ศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ ศูนย์บริการด้านสุขภาพและการศึกษา และเมืองที่อยู่อาศัย ทำให้ภาครัฐมีวัตถุประสงค์และแนวทางที่จะขับเคลื่อนในการพัฒนาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศตามกรอบนโยบายและวางระบบในการบริหารงานจังหวัด กลุ่มจังหวัด และภาคแบบบูรณาการ เพื่อให้สามารถบริหารงาน แก้ไขปัญหา และพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการบูรณาการแผนของส่วนราชการและแผนพัฒนาระดับพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนในพื้นที่สอดคล้องกับศักยภาพหรือประเด็นปัญหาในพื้นที่ และเชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล ดังนั้น ส่งผลให้กลุ่มสตรีที่อาศัยในพื้นที่ปริมณฑลได้มีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและมีความต้องการพัฒนาชุมชนและจังหวัดตนเอง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสร้างฐานชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยให้กลุ่มสตรีในชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพทั้งทุนมนุษย์และทุนทางสังคม (สมหมาย ภัคดิชาติ, 2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21” เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติอันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่ดี มีสุข ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม รวมทั้งให้ความสำคัญกับ “องค์กรสตรีหมู่บ้าน” เพื่อแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะ รูปแบบ บทบาทการดำเนินงานของสตรี รวมถึงการรวมกลุ่มโครงสร้าง และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการดำเนินงานของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 โดยศึกษาบริบท สภาพปัญหาการดำเนินงาน และการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1.1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนบทบาทสตรี การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้วิจัยคัดเลือกตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ เรื่องที่ทันสมัย เอกสารที่จะนำมาอ้างอิง ถ้าเป็นการอ้างอิงจากเอกสารหรือตำราภาษาไทย ไม่ควรเกิน 5 ปี ถ้าเป็นการอ้างอิงจากเอกสารหรือตำราภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกิน 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยใช้ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 1.2 ศึกษาบริบท สภาพปัญหาการดำเนินงาน และการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

แหล่งข้อมูล 1) ประชากร ได้แก่ สตรีที่อาศัยในพื้นที่กลุ่มจังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 670,895 คน จังหวัดปทุมธานี จำนวน 603,208 คน จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 693,168 คน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 285,792 คน และ จังหวัดนครปฐม จำนวน 473,857 คน จำนวนทั้งสิ้น 2,726,920 คน (สำนักทะเบียนกลาง, 2562) 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้าราชการสำนักงานพัฒนาชุมชนและข้าราชการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จังหวัดละ 1 คน 2) คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จังหวัดละ 1 คน 3) สตรีในพื้นที่ จังหวัดละ 1 คน และ 4) นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทสตรี จำนวน 2 คน รวมจำนวน 22 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบุคคลที่ได้รับรางวัล หรือได้รับการยอมรับให้เป็นต้นแบบ และมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การทำงานพัฒนาชุมชนมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) บริบท สภาพปัญหาการดำเนินงาน และ 3) การขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน และด้านการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 0.70 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ของแบบบันทึกข้อมูล และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาการขับเคลื่อนบทบาทของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาชุมชน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การขับเคลื่อนบทบาทของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ และ 3) แนวทางรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาร่างรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอน 2.2 ตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน

แหล่งข้อมูล นำไปทดลองใช้ จำนวน 5 ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน และผ่านการตรวจปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) นักวิชาการ 3) ข้าราชการสำนักงานพัฒนาชุมชนและข้าราชการพัฒนาสังคม และ 4) สตรี ทั้งหมดจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การทดลองใช้กับกลุ่มสตรี ระยะที่ 2 สันทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตลอดจนผลของการวิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการดำเนินงานของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่บทบาทของสตรีเพศถูกจำกัดให้คงอยู่แต่ภายในบริเวณบ้านนานนับหลายร้อยปี ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ สตรีไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความสามารถทางด้านอื่น แต่เมื่อล่วงมาถึงช่วงระยะเวลาสมัยรัตนโกสินทร์ สตรีไทยได้รับการศึกษา และมีสตรีหัวก้าวหน้ารวมตัวกันเรียกร้องสิทธิความเสมอภาคให้แก่สตรีไทยทั้งหมดมาโดยตลอด โดยพยายามต่อสู้ เรียกร้องให้ทางรัฐบาลและฝ่ายการปกครองดำเนินการประกาศใช้นโยบายที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สตรีประสบปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จนสามารถบรรลุสิทธิของสตรีเข้าไปในรัฐธรรมนูญได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของสตรีไทยให้ดียิ่งขึ้น ในปัจจุบันด้านบทบาทและหน้าที่ของสตรีได้รับความสำคัญและสนใจมากขึ้นกว่าในอดีตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สตรีมีใช้มีบทบาทหน้าที่เป็นเพียงภรรยาและมารดาที่เลี้ยงดูบุตรภายในบ้านเท่านั้น มีหลายคนประกอบอาชีพการงานที่มีความรู้ความสามารถไม่แตกต่างไปจากผู้ชาย จึงทำให้สตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทสตรีคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความยากจน เนื่องจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล มีการกระจายรายได้ไม่พอ คนส่วนใหญ่ของประเทศยากจน ไม่มีที่ดินทำกิน

ผลผลิตไม่เพียงพอ มีหนี้สินมาก รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะ จากปัญหาดังกล่าวได้สรุปปัญหาการดำเนินงานของสตรีต่อการพัฒนาชุมชน ได้ 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านครอบครัวคือ ในอดีตบทบาทของหญิงชายแยกกันอย่างชัดเจน สตรีมีบทบาทสำคัญต่อครอบครัว ดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ต่างจากผู้ชายซึ่งมีบทบาทสำคัญนอกบ้าน บทบาทที่ต่างกันชัดเจนเช่นนี้ ก่อให้เกิดภาพลักษณ์เฉพาะของสตรีและผู้ชายในทางตรงกันข้าม ส่งผลให้ตัวบทกฎหมายมีความไม่เท่าเทียม แต่ในปัจจุบันสตรีมีบทบาทมากขึ้นต่อการพัฒนาชุมชนที่ใช้หลักการในการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สนับสนุนให้เกิดอาชีพเสริม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นำไปสู่การสร้างรายได้ อย่างยั่งยืน

2. ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมคือ โดยลักษณะงานที่สตรีทำยังมีการกระจุกตัว อยู่ในภาคเกษตร ค้าขาย และบริการ หรือเป็นงานในสาขาวิชาชีพที่สอดคล้องกับการแบ่งบทบาทระหว่างเพศตามแนวคิดดั้งเดิมของสังคมแม้ว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดให้ชายและหญิงมีความทัดเทียมกันในการจ้างงาน ในทางปฏิบัติยังขาดการดูแลให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“สตรีเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสร้างสรรค์สังคมและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สตรียังได้รับโอกาสด้านความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เช่น โอกาสที่จะได้รับการฝึกอบรมและการเลื่อนตำแหน่งน้อยกว่าบุรุษ สตรี มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยกว่าบุรุษ” (นักวิชาการ, 2563)

3. ด้านการศึกษาคือ ปัจจุบันสตรีมีโอกาสด้านการศึกษาทัดเทียมผู้ชายทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของสตรีไทยในปัจจุบันมีความมั่นคง เป็นการเพิ่มโอกาสในการเลือกทำงานได้ตามความถนัดและความพอใจในงานสูง และนโยบายภาครัฐ มีความชัดเจนเกี่ยวกับกองทุนพัฒนาสตรี ให้สตรีมีอำนาจตัดสินใจการพัฒนาเท่าเทียมผู้ชายตั้งแต่ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

4. ด้านนโยบายภาครัฐคือ กฎหมายส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้รวมถึงบัญญัติให้มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ และเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“การจัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน การพัฒนาอาชีพ การสร้างโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ การพัฒนาศักยภาพสตรีและเครือข่ายสตรีการเพิ่มบทบาทและสร้างภาวะผู้นำสตรี การรณรงค์ให้สังคมเข้าใจปัญหาสตรีในทุกมิติ การเฝ้าระวังดูแลปัญหา และการช่วยเหลือเยียวยาสตรี การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ตลอดจนการส่งเสริมและการพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการให้แก่สตรี โดยผ่านองค์กรสตรีในทุกจังหวัดของประเทศไทย” (นักวิชาการ, 2563)

การศึกษาการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 พบว่า . บทบาทและหน้าที่ของสตรีในปัจจุบันนั้นไม่ได้ ลดน้อยลงเลย มีแต่จะเพิ่มบทบาทขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการหารายได้มาใช้จ่ายภายในครอบครัว อันเนื่องมาจากสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัวที่เป็นแรงผลักดันให้ สตรีออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น แต่หากวิเคราะห์ให้ลึกลงไป จะพบว่า การที่สตรีต้องออกมารับผิดชอบครอบครัวมากขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการที่สตรีไม่สามารถกำหนดทิศทางการ พัฒนาของตนเอง สังคมและประเทศไทย แม้จะมีการพยายาม เรียกร้องให้สตรีได้มีส่วนร่วมในทุกด้านของการพัฒนาประเทศ หากแต่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นคือ บทบาทของสตรีในกระบวนการ พัฒนาที่มักจะถูกมองข้าม นั้นเป็นเพราะค่านิยมที่ฝังรากลึกลึกยาวนาน ของสังคมไทยเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางเพศระหว่างหญิง-ชาย ที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่อย่างชัดเจนในสังคม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการพัฒนาจึงสะท้อนให้เห็นถึง “อำนาจ” ของสตรีในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองร่วมกับผู้อื่นว่าปัจจุบัน ยังคงไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ และสตรียังถูกจำกัดบทบาทในงานพัฒนาให้อยู่บางภาคส่วนเท่านั้น โดยสรุปการขับเคลื่อนบทบาทสตรี มี 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเศรษฐกิจคือ กระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างพื้นฐานจากการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม นำแนวทางการจัดการความรู้ และการเรียนรู้ของคนในชุมชน มีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนในการเรียนรู้การทำงานร่วมกันให้เกิดระบบที่ดี มีความโปร่งใส ไร้ทุจริต เช่น วิสาหกิจชุมชน การสร้างตราสินค้า การขายและการจัดจำหน่าย และความเป็นมืออาชีพทางธุรกิจ

2. ด้านสังคมวัฒนธรรมคือ การเรียกร้องในเรื่องของสิทธิสตรีและการเปิดโอกาสให้สตรีได้มีบทบาทในสังคมมากขึ้น ผู้หญิงในยุคใหม่มีความมั่นใจที่จะแสดงศักยภาพและความสามารถในการสังคมและเห็นตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมระหว่างเพศเพิ่มมากขึ้น แต่แม้จะมีการรณรงค์เรียกร้องในเรื่องของสิทธิสตรีและความเท่าเทียมระหว่างเพศมากขึ้น แต่ทัศนคติของคนในสังคมยังคงไม่เชื่อมั่นและไม่เปิดใจยอมรับโดยยังคงยึดถือข้อจำกัดในเรื่องของเพศสภาพ

“การตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชนทำให้กลุ่มสตรีมีความรู้สึกว่าคุณสมบัติที่เป็นเพศที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับเพศชายเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้กลุ่มสตรีมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชน กลุ่มสตรีตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชนทำให้กลุ่มสตรีมีความรู้สึกว่าคุณสมบัติแตกต่างไปจากกลุ่มบุรุษ กลุ่มบุรุษทำอะไรได้กลุ่มสตรีก็ทำได้ อาจทำได้ดีกว่าเพศชายในบางเรื่อง สิทธิหญิงชายมีความเท่าเทียมกันมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันมากกว่าอดีต เนื่องจากการได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับเพศชาย ทำให้ปัจจุบันสิทธิของสตรีได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง” (ข้าราชการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ท่านที่ 1, 2563)

3. ด้านการเมือง หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน นอกจากชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว การเชื่อมโยงการเรียนรู้ของคนในชุมชนต้องดำเนินการในลักษณะของเครือข่าย เพราะทำให้ระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แล้วขยายไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ ทำให้ชุมชนมีพลังหรือศักยภาพมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางเป็นองค์ความรู้ใหม่มากขึ้น เกิดความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

“ปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสตรีว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และถึงแม้จะมีแนวทางการพัฒนาสตรีระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดจนแผนงานต่าง ๆ ไว้มากมาย แต่ยังเป็นการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน ซึ่งจุดมุ่งหมายของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนี้ จะต้องเป็นกองทุนที่จะบูรณาการประสานรวมทุกองค์กรสตรีที่มีอยู่เพื่อที่จะร่วมกันในการสร้างพลัง ทั้งนี้ไม่ได้ต้องการเป็นองค์กรหนึ่งเดียวแล้วไปลดบทบาทหลาย ๆ องค์กร แต่ต้องการเป็นองค์กรที่เชื่อมต่อและรับฟังความคิดเห็นของสตรีทั้งประเทศดังนั้นการบริหารตัดสินใจของสตรีจึงเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนบทบาทสตรีในอนาคต (คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ท่านที่ 1, 2563)

4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยนำภูมิปัญญาและทรัพยากรของชุมชนมาสร้าง และพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการจัดการชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการที่ออกมา เช่น รูปแบบ ของจารีตประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือพิธีกรรม และสอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ ความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นมนุษย์เป็นแกนกลางการพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดความสมดุล ระหว่างคนธรรมชาติ และสรรพสิ่ง เพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลกัน ไม่ทำลายล้างกันทุกสิ่งในโลกก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ว่า

“ในปัจจุบันสตรีไทยมีการดำรงตำแหน่งในสังคมที่หลากหลายไม่เพียงแต่มีหน้าที่บทบาทเดียวเท่านั้น แต่ดำรงตำแหน่งหลากหลายบทบาท ที่เรียกกันว่า การสวมหมวกหลายใบ แสดงให้เห็นถึง การยอมรับในบทบาทและความสามารถของสตรีมากขึ้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของสตรีด้านครอบครัว มีหลากหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านปัญหาที่เกิดจากครอบครัวที่แตกแยก ค่านิยมทางเพศในครอบครัวที่ผิด รวมถึงสตรีที่มีความเชื่อในเรื่องของการขายบริการว่ามีความถูกต้องเนื่องจากการนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดูแลครอบครัวได้ นี่คือนิยามเพียงบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านครอบครัว” (ข้าราชการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ท่านที่ 1, 2563)

การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ในการกำหนดรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคหน่วยซึ่งจะก่อให้เกิดรูปแบบการขับเคลื่อนที่สมบูรณ์ มี 3 ส่วน ได้แก่

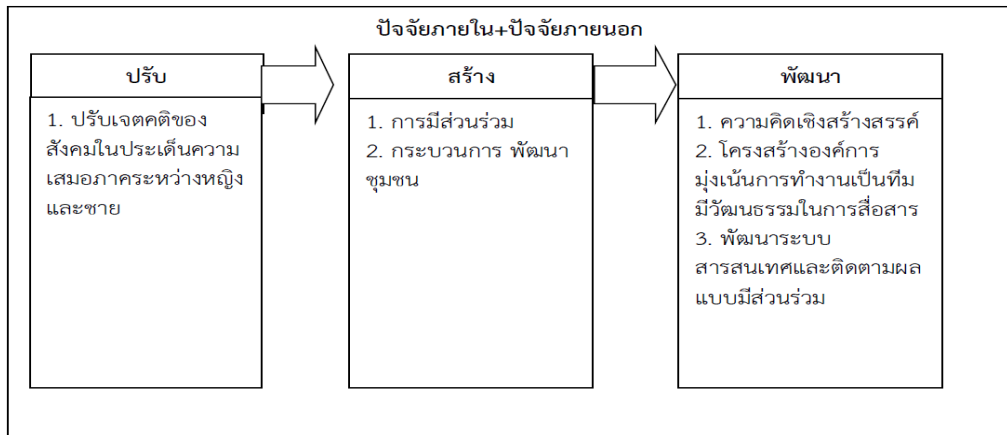
1. ภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องของการจัดทำโครงการกิจกรรมต่างๆ โดยการลงพื้นที่เข้าไปติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน เพื่อจะให้ความช่วยเหลือได้ตรง ประเด็น และควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน ด้านความรู้ การฝึกอบรม เงินทุน ให้มากยิ่งขึ้น

2. ผู้นำชุมชน ควรหาช่องทางในการส่งเสริมด้านเงินทุนต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน เช่น การ ติดต่อขอทราบข้อมูลการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ จากองค์กรภาครัฐ เพื่อให้ชาวบ้านเข้าถึงแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และควรนำปัญหาและความต้องการของชุมชนเข้าที่ประชุมในระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัด เพื่อขอคำปรึกษาและ ขอความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

3. ประชาชนในชุมชน ควรรักษามาตรฐานและขยายเครือข่ายการดำเนินการในลักษณะของชุมชนยั่งยืน เพื่อเป็นการขยายความรู้ ปลุกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการให้หันมา ดูแลครอบครัว ดูแลเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น ในการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการตามรูปแบบภายใต้แนวคิด “1 ปรับ 2 สร้าง 3 พัฒนาและ 2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ” ดังภาพที่ 1

รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 1 รูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาการดำเนินงานของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 บทบาทของสตรี หรือสตรี ในยุคปัจจุบัน ถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมาก เพราะสตรี เป็นอีกหนึ่งพลังในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคม มีการเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทในหลาย ๆ ด้านมากขึ้น เช่น ด้านการเมือง แต่บางสถานภาพของสตรีก็ยังไม่เสมอภาคเท่าเทียมกับชาย โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว การทำร้ายร่างกาย ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติ การให้คุณค่าแก่สตรี สังคมไทยยังพบเห็นการละเมิดสิทธิสตรีอยู่เป็นประจำ สตรีมีบทบาททางสังคมเพิ่มขึ้นและได้รับการยอมรับมากขึ้น เนื่องจากกระแสการเรียกร้องความเท่าเทียมกันทั้งในแง่สิทธิหน้าที่ที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน การทำหน้าที่และอาชีพต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างจากเพศชาย ซึ่งเห็นด้วยกับอุษณีย์ สุวรรณ ที่กล่าวว่า ผู้นำของชุมชนวัดสะพานมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความคิดที่จะทำให้ชุมชนของตนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการน้อมนำพระราชดำรัสเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในชุมชนของตน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งทางพัฒนาชุมชน อำเภอ กำนัน ราษฎรชาวบ้าน และลูกบ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่ในการประสานงาน รวมถึงการถ่ายทอด ความรู้ ข่าวสารและประสบการณ์ในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ลูกบ้านได้รับทราบ เมื่อนำมาปฏิบัติแล้วได้ผลก็จะชักชวนให้เพื่อนบ้านนำไปปฏิบัติตามจนเกิดเป็นเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง จนได้รับรางวัล หมู่บ้านต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่ดี มีสุข” สำหรับบทบาทสตรีในชุมชนนั้นมีการรวมกลุ่มแม่บ้านด้วยกัน มีการส่งเสริม ให้คำแนะนำด้านอาชีพเสริม การชักจูงสตรีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานโดยผู้นำแทรกซึม

ความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากสตรีในครัวเรือน เริ่มจากการปลูกพืชผักสวนครัว การทำบัญชีครัวเรือน มีการรวมกลุ่มแม่บ้านเพื่อทำผลิตภัณฑ์ OTOP เมื่อสตรีมีบทบาทในการหารายได้เข้ามาในครอบครัวมากขึ้น ก็เกิดความภูมิใจและกล้าที่จะชักนำบุคคลใกล้เคียงเข้าร่วมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครัวเรือนด้วย เมื่อครอบครัวดี เศรษฐกิจในครอบครัวดี สิ่งแวดล้อมดี สังคมก็จะดีตามไปด้วย (อุษณีย์ สุวรรณ, 2558)

จากการศึกษาการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 นโยบายความเสมอภาคหญิงชายมีการก่อตัวนโยบายจากพันธกรณีระหว่างประเทศของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ซึ่งรัฐได้กำหนดแนวนโยบาย และมาตรการเกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ช่องว่างความเสมอภาคหญิงชายในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากการขัดเกลาทางสังคม เช่น วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การเลี้ยงดูและเพื่อให้ความเสมอภาคหญิงชายเป็นรูปธรรม จึงเกิดมาตรการและกลไกส่งเสริมความเสมอภาค ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ต่อการพัฒนาชุมชน จากภาครัฐ โดยเฉพาะกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนระดับชาติ เป็นแหล่งทุนในการพัฒนาสตรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นให้สตรีมีความมั่นคงด้านรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เชื่อมโยงการบริหารร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ รวมถึงเสริมสร้างขีดความสามารถองค์กรบริหารกองทุนฯ ตามหลักธรรมาภิบาล ก่อให้เกิดโครงการต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายให้เป็นกระแสหลักของการพัฒนา และการสร้างกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายด้วยการมอบหมายสตรีให้เป็นผู้บริหาร ทำให้เห็นว่าสตรีมีบทบาททางสังคมได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความเห็นคล้ายกับภีร์วัฒน์ นนทะโชติ ที่กล่าวว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อการขับเคลื่อนกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีระดับตำบล ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการคือ กระบวนการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และกระบวนการทำงาน 2) ปัจจัยทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานคือ พฤติกรรมการปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม การสร้างการยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน และการสร้างความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ นำไปสู่ประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ด้วยแนวคิด 3 สร้าง 4 พัฒนา คือ พัฒนาศักยภาพสตรี พัฒนาอาชีพสตรีการสร้างงาน สร้างรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคุณภาพชีวิตสตรี และพัฒนากองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ภายใต้อิทธิพลของนวัตกรรมต่อการพัฒนาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกแบบบูรณาการเป็นองค์รวม (ภีร์วัฒน์ นนทะโชติ, 2560)

จากการเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 การขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 คือ ปัจจุบันเริ่มมีการเรียกร้องในเรื่องของสิทธิสตรีและการเปิดโอกาสให้สตรีได้มีบทบาทในสังคมมากขึ้น ผู้หญิงในยุคใหม่มีความมั่นใจที่จะแสดงศักยภาพและความสามารถในสังคมและเห็น

ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมระหว่างเพศเพิ่มมากขึ้น แต่แม้จะมีการรณรงค์เรียกร้องในเรื่องของสิทธิสตรีและความเท่าเทียมระหว่างเพศมากขึ้น แต่ทัศนคติของคนในสังคมยังคงไม่เชื่อมั่นและไม่เปิดใจยอมรับ โดยยังคงยึดถือข้อจำกัดในเรื่องของเพศสภาพส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศ และจำกัดสิทธิสตรี โดยลักคณา โยคะวิสัย และ จุมพล หนีมพานิช ได้เห็นด้วยในเรื่องสิทธิสตรีว่าการส่งเสริมบทบาทกลุ่มสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเกิดขึ้นน้อยมาก โดยโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การสร้างรายได้ด้วยการประกอบอาชีพเสริม และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเท่านั้น เช่น กิจกรรมประเพณีท้องถิ่น และควรมีปัจจัยที่สนับสนุนบทบาทกลุ่มสตรี ได้แก่ 1) แนวคิดมิติชายหญิงมีความเท่าเทียมกัน 2) การตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชน 3) กลุ่มสตรีได้รับโอกาสทางสังคมมากขึ้น และ 4) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมทำให้กลุ่มสตรีมีบทบาทมากขึ้น อุปสรรคที่พบในการส่งเสริมบทบาทกลุ่มสตรี ได้แก่ 1) ขาดองค์การประสานงาน และ 2) ตัวสตรีเองที่คิดว่าตนมีศักยภาพน้อยกว่าบุรุษ และแนวทางแก้ไข ได้แก่ 1) ควรสร้างองค์การประสานงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับกลุ่มสตรี 2) ควรส่งเสริมให้กลุ่มสตรีมั่นใจในตนเองและเห็นศักยภาพของตนเอง 3) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น 4) ควรส่งเสริมการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สร้างเครือข่ายในชุมชน และ 5) ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนเปลี่ยนแนวความคิดทัศนคติเรื่องการพัฒนาที่เป็นหน้าที่ของบุรุษเท่านั้น (ลักคณา โยคะวิสัย และ จุมพล หนีมพานิช, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านบริบทและสภาพปัญหาการดำเนินงานของสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 โดยในปัจจุบันบทบาทของสตรีไทยมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างมีนัยยะสำคัญ การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมของสตรีจากทุกภาคส่วน ทำให้สตรีมีโอกาสนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น โครงสร้างสังคมในปัจจุบันเปิดโอกาสให้สตรีสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปจนถึงการลงรับสมัครเลือกตั้ง และการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในสภา ด้านการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 สตรีมีบทบาททางสังคมและได้รับการยอมรับมากขึ้น เนื่องจากกระแสการเรียกร้องความเท่าเทียมกันทั้งในแง่สิทธิหน้าที่ที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน การทำหน้าที่และอาชีพต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างจากเพศชาย เหล่านี้ล้วนพิสูจน์ถึงความสามารถได้อย่างไม่ต้องสงสัย หากแต่สิ่งที่ปัญหาและยากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว น่าจะเป็น “มายาคติ” เกี่ยวกับความเป็นหญิง ที่ผูกมัดโยงระบบความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมทั้งชายและหญิง ช่องว่างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากการขัดเกลาทางสังคม

เช่น วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การเลี้ยงดูและเพื่อให้ความเสมอภาคหญิงชายเป็นรูปธรรม ด้านการเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 มาประยุกต์ใช้ทำให้บทบาทสตรีในสังคมต่อการพัฒนาชุมชนได้รับการยอมรับมากขึ้นในการ สร้างเครือข่ายทางสังคมและลดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเพศ ก่อให้เกิดการ สร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน ภายใต้การขับเคลื่อน “1 ปรับ 2 สร้าง 3 พัฒนา และ 2 ปัจจัย แห่งความสำเร็จ” เพื่อยกระดับการดำเนินงานของสตรีในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่าง ยั่งยืนต่อไปและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาบทบาทกลุ่มผู้นำสตรี หรือคณะกรรมการพัฒนาสตรีในการบริหารงานผ่านกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีใน ระดับประเทศเพื่อพัฒนางานขององค์กรสตรี

เอกสารอ้างอิง

- กมลินทร์ พินิจกุลดล. (2559). แร่งงานข้ามชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจ เพื่อสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กิตติสันต์ ทัดตะพันธ์. (2553). บทบาทของสตรีสตรีกับการบริหารฝึกอบรม: กรณีศึกษานายก บริหารส่วนตำบลริมเหนืออำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่. ใน รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ข้าราชการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ท่านที่ 1. (22 เมษายน 2563). เรื่องรูปแบบ การขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. (อณิษฐา หาญ ภักตินิยม, ผู้สัมภาษณ์)
- ข้าราชการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ท่านที่ 1. (2 เมษายน 2563). เรื่องรูปแบบการ ขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. (อณิษฐา หาญ ภักตินิยม, ผู้สัมภาษณ์)
- คณะกรรมการกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ท่านที่ 1. (17 พฤษภาคม 2563). เรื่องรูปแบบการ ขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. (อณิษฐา หาญ ภักตินิยม, ผู้สัมภาษณ์)
- นักวิชาการ. (4 เมษายน 2563). เรื่องรูปแบบการขับเคลื่อนบทบาทสตรีต่อการพัฒนาชุมชนที่ ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. (อณิษฐา หาญภักตินิยม, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

- ภีรวัฒน์ นนทะโชติ. (2560). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน เพื่อการขับเคลื่อนกองทุน พัฒนabatบาทสตรีระดับตำบล ที่เอื้อต่อสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ตอนบนของประเทศไทย. วารสารพัฒนาสังคม, 19(1), 99-125.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (ม.ป.ป.). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. (6 เมษายน 2560).
- ลักคณา โยคะวิสัย และ จุมพล หนิมพานิช. (2559). การส่งเสริมบทบาทกลุ่มสตรีในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลกุดตุ้ม เทศบาลตำบล โนนสัง เทศบาลตำบลโคกศรี เทศบาลตำบลยางตลาด เทศบาลตำบลหนองหิน เทศบาลตำบลกกกุง. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 1(2), 135-148.
- สมหมาย รักดีชาติ. (2563). ทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก http://www.nakhonpathom.go.th/files/com_news_report/2019-07_b216aeb634f2315.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ทิศทางของ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <http://www.sukhothai.go.th/mainredcross/7l.pdf>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). สถิติสตรีที่มีงานทำ. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก http://osthailand.nic.go.th/files/social_sector/Subcommittee_Meeting/02/08-06-55/smp_Labor_08-06-55.pdf
- สำนักทะเบียนกลาง. (2562). จำนวนประชากร. เรียกใช้เมื่อ 31 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.pptvhd36.com/news>.
- อุษณีย์ สุวรรณ. (2558). บทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนวัดสะพาน อำเภอมือง จังหวัดชัยนาท. Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(2), 372-391.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- World Economic Forum. (2020). The Global Information Technology Report 2015 - 2016. Retrieved July 25 , 2020, from <http://www3.weforum.org/docs/WEFGITR2015.pdf>